

ISSN: 2181-9416

ЮРИСТ АХБОРОТНОМАСИ

ВЕСТНИК ЮРИСТА * LAWYER HERALD

ҲУҚУҚИЙ, ИЖТИМОИЙ, ИЛМИЙ-АМАЛИЙ ЖУРНАЛ

CYBERLENINKA

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

ISSN 2181-9416
Doi Journal 10.26739/2181-9416

ЮРИСТ АХБОРОТНОМАСИ

5 СОН, 2 ЖИЛД

ВЕСТНИК ЮРИСТА

НОМЕР 5, ВЫПУСК 2

LAWYER HERALD

VOLUME 5, ISSUE 2

TOSHKENT-2022

МУНДАРИЖА / СОДЕРЖАНИЕ / CONTENT

ДАВЛАТ ВА ҲУҚУҚ НАЗАРИЯСИ ВА ТАРИХИ. ҲУҚУҚИЙ ТАЪЛИМОТЛАР ТАРИХИ

1. ҚОДИРОВ Умиджон Абдимуратович ДАВЛАТНИНГ ИЖТИМОИЙ СИЁСАТИ ВА ФУНКЦИЯСИНинг АЛОҚАДОРЛИГИ.....	8
---	---

КОНСТИТУЦИЯВИЙ ҲУҚУҚ. МАЪМУРИЙ ҲУҚУҚ. МОЛИЯ ВА БОЖХОНА ҲУҚУҚИ

2. ЙЎЛДОШЕВ Азизжон Эргаш ўғли ДАВЛАТ ОРГАНЛАРИ ОЧИҚ ҲАЙЪАТ МАЖЛИСЛАРИНИ ҲУҚУҚИЙ ТАРТИБГА СОЛИШНИНГ ДОЛЗАРБ МАСАЛАЛАРИ.....	17
3. МАХКАМОВ Дурбек Нематович ЎСИМЛИК ДУНЁСИ ОБЪЕКТЛАРИНИНГ ДАВЛАТ КАДАСТРИ ҚОНУНЧИЛИГИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ МАСАЛАЛАРИ.....	25
4. ИЛҲОМЖОНОВ Бахромжон Махкамжонович НОРМАТИВ-ҲУҚУҚИЙ ҲУЖЖАТЛАРНИ ОПТИМАЛЛАШТИРИШ ОРҚАЛИ ЁШЛАРГА ОИД ДАВЛАТ СИЁСАТИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ.....	31
5. РАХМОНОВ Бекзод Хасанович ДАВЛАТ БОШҚАРУВИ СОҲАСИДА КОРРУПЦИЯВИЙ ХАВФ-ХАТАРЛАРНИ БАҲОЛАШ АМАЛИЁТИНИНГ ҲУҚУҚИЙ АСОСЛАРИ ВА ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ.....	39
6. РЎЗИЕВ Аҳрор Икромович НОРМАТИВ-ҲУҚУҚИЙ ҲУЖЖАТ ЛОЙИҲАЛАРИНИНГ ТАРТИБГА СОЛИШ ТАЪСИРИНИ БАҲОЛАШНИНГ ҲУҚУҚИЙ АСОСЛАРИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШНИНГ УСТУВОР ЙЎНАЛИШЛАРИ.....	46

ФУҚАРОЛИК ҲУҚУҚИ. ТАДБИРКОРЛИК ҲУҚУҚИ. ОИЛА ҲУҚУҚИ. ХАЛҚАРО ХУСУСИЙ ҲУҚУҚ

7. ОДИНАЕВ Адҳам Саъдуллоевич НЕУСТОЙКА ҚЎЛЛАШНИ ТАШКИЛИЙ-ҲУҚУҚИЙ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ.....	52
8. ЮЛДАШОВ Абдумумин Абдугопирович ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНинг ИНТЕЛЛЕКТУАЛ МУЛК, АЛОҚА ВА АХБОРОТ СОҲАСИДАГИ НОРМАТИВ-ҲУҚУҚИЙ ҲУЖЖАТЛАРДА МУАЛЛИФЛИК ҲУҚУҚИНИ МУҲОФАЗА ҚИЛИШГА ДОИР НОРМАЛАРНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ МАСАЛАЛАРИ.....	58
9. ЯКУБОВ Аҳтам Нусратуллоевич РАҚАМЛИ АКТИВНИ ТУШУНИШ БЎЙИЧА ДОКТРИНАЛ ЁНДАШУВЛАР ВА ХАЛҚАРО ТАЖРИБА.....	65
10. САИДОВ Максудбек Норбоевич ВОПРОСЫ ОСУЩЕСТВЛЕНИЯ ПРАВ УЧАСТНИКОВ НЕПЛАТЕЖЕСПОСОБНОГО ОБЩЕСТВА С ОГРАНИЧЕННОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТЬЮ.....	75
11. БОЗАРОВ Сардор Сохибжонович СУНЬИЙ ИНТЕЛЛЕКТ СОҲАСИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ ДОИРАСИДАГИ АХЛОҚИЙ ВА ҲУҚУҚИЙ ТУСДАГИ МАСАЛАЛАР.....	84

МУНДАРИЖА / СОДЕРЖАНИЕ / CONTENT

ЖИНОЯТ ҲУҚУҚИ, ҲУҚУҚБУЗАРЛИКЛАРНИНГ ОЛДИНИ ОЛИШ. КРИМИНОЛОГИЯ. ЖИНОЯТ-ИЖРОИЯ ҲУҚУҚИ

12. САИДБЕКОВ Бобурбек Рустамбекович

ЖИНОЯТ ҚОНУНЧИЛИГИДА ХУСУСИЙ МУЛК МУҲОФАЗАСИ ВА ХАБЕАС КОРПУС
ИНСТИТУТИ ДОИРАСИДА МУЛКИЙ ҲУҚУҚЛАРНИ ҲИМОЯЛАШ МАСАЛАЛАРИ 90

ЖИНОЯТ ПРОЦЕССИ. КРИМИНАЛИСТИКА, ТЕЗКОР-ҚИДИРУВ ҲУҚУҚ ВА СУД ЭКСПЕРТИЗАСИ

13. ПОЛВОНОВ Нажмиддин Аслиддинович

ЖИНОЯТ ПРОЦЕССИДА МОЛ-МУЛКИ МУСОДАРА ҚИЛИНИШИ МУМКИН БЎЛГАН
ШАХСЛАР ДОИРАСИ 97

14. ТОШЕВ Отабек Содиқович

ЖИНОЯТ ПРОЦЕССИГА АЙБГА ИҚРОРЛИК ТЎҒРИСИДА КЕЛИШУВ ИНСТИТУТИНИНГ
ЖОРИЙ ЭТИШ МАҚСАДИ ВА ИЖТИМОИЙ ЗАРУРАТИ 103

15. РОМАДАНОВА Таисия Александровна, МУХАМЕДЖАНОВА Мадина

Махкамжановна

ИШЛАБ ЧИҚАРИШ-ТЕХНОЛОГИК МЕХАНИЗМЛАР ИЗЛАРИНИНГ ТРАСОЛОГИК
ЭКСПЕРТИЗАЛАРИНИ ЎТКАЗИШДА ПРОФИЛАКТИК ФАОЛИЯТ 111

ХАЛҚАРО ҲУҚУҚ ВА ИНСОН ҲУҚУҚЛАРИ

16. СУЛАЙМАНОВ Одилжон Раббимович

СУДЬЯЛАРНИНГ ХОЛИСЛИГИ ДЕМОКРАТИЯ ВА ИНСОН ҲУҚУҚЛАРИНИ
ТАЪМИНЛАШНИНГ МУҲИМ МЕЗОНИ..... 115

17. ОТАЖОНОВ Абдоржон Анварович, БАРАТОВА Дилноза Одилжон қизи

МЕҲНАТКАШ-МИГРАНТ ТУШУНЧАСИ ВА УНИНГ МИГРАЦИЯ ЖАРАЁНЛАРИНИНГ
ЎЗИГА ХОС СУБЪЕКТЛАРИ СИФАТИДАГИ МАҚОМИ..... 125

18. АЪЗАМХУЖАЕВ Умидхон Шавкат угли

МЕЖДУНАРОДНОЕ ДОГОВОРНО-ПРАВОВОЕ РАЗВИТИЕ ТРАНСПОРТНОЙ СЕТИ
ВЕЛИКОГО ШЕЛКОВОГО ПУТИ..... 134

ЮРИСТ АХБОРОТНОМАСИ ВЕСТНИК ЮРИСТА LAWYER HERALD

МАХКАМОВ Дурбек Нематович

Тошкент давлат юридик университети доценти, юридик фанлар номзоди
E-mail: durbekmaxkamov404@gmail.com

ЎСИМЛИК ДУНЁСИ ОБЪЕКТЛАРИНИНГ ДАВЛАТ КАДАСТРИ ҚОНУНЧИЛИГИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ МАСАЛАЛАРИ

For citation (иктибос келтириш учун, для цитирования): МАХКАМОВ Д.Н.

Ўсимлик дунёси объектларининг давлат кадастри қонунчилигини такомиллаштириш масалалари // Юрист ахборотномаси – Вестник юриста – Lawyer herald. № 5 (2022) Б. 25-30.

 5 (2022) DOI <http://dx.doi.org/10.26739/2181-9416-2022-5-3>

АННОТАЦИЯ

Мазкур мақолада ўсимлик дунёси объектлари маъурий тартиб-таомиллар, давлат кадастрининг ҳуқуқий мазмуни таҳлил қилинган. Шу билан бирга, ўсимлик дунёси объектлари давлат кадастрининг юридик тавсифи, бошқа табиий ресурслар кадастридан фарқи қиёсий-ҳуқуқий метод орқали ифодаланган. Шунингдек, амалдаги қонунчилик ҳолати, олимларнинг илмий-назарий фикрлари, ушбу соҳадаги қонунчиликни такомиллаштириш масалалари атрофлича ўрганилган. Бундан ташқари ўсимлик дунёси объектларининг давлат кадастрига оид қонунчиликда мавжуд муаммолар ва уларнинг ечимлари тўғрисида муаллифлик хулосалари билдирилган

Калит сўзлар: ўсимлик дунёси объектлари, давлат кадастри, мониторинг, табиий ресурс, ўсимликларни ҳисобга олиш.

МАХКАМОВ Дурбек Нематович

Доцент Ташкентского государственного юридического университета,
кандидат юридических наук
E-mail: durbekmaxkamov404@gmail.com

ВОПРОСЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА ГОСУДАРСТВЕННОГО КАДАСТРА ОБЪЕКТОВ РАСТИТЕЛЬНОГО МИРА

АННОТАЦИЯ

В статье анализируются правовое содержание государственного кадастра, административные процедуры объектов растительного мира. При этом правовая характеристика государственного кадастра объектов растительного мира, ее отличие от кадастра других природных ресурсов выражается путем сравнительно-правового метода. Детально изучено современное состояние законодательства, научно-теоретические выводы ученых по вопросам совершенствования законодательства

в данной сфере. Кроме того, представлены выводы автора о существующих проблемах в законодательстве и их решениях о государственном кадастре объектов растительного мира.

Ключевые слова: государственный кадастр объектов растительного мира, мониторинг, природный ресурс, учет растений.

МАКHKAMOV Durbek

Assistant professor of Tashkent State
University of Law, Doctor of Philosophy (PhD) in Law
E-mail: durbekmaxkamov404@gmail.com

IMPROVEMENT OF THE LEGISLATION OF THE STATE CADASTRE OF OBJECTS OF THE PLANT WORLD

ANNOTATION

The article analyzes the legal content of the state cadastre, the procedure for managing flora objects. In addition, the legal characteristics of the state cadastre of flora objects, unlike the cadastre of other natural resources, are studied, expressed through the comparative legal method. Also, the current state of legislation, scientific and theoretical opinions of scientists, issues of improving legislation in this area were carefully studied. In addition, the author's conclusions about the existing problems and their solutions in the legislation on the state cadastre of flora objects are presented.

Keywords: state cadastre of flora objects, monitoring, natural resource, plant accounting.

Жамиятда муносабатлар шиддат билан ўзгараётганлиги, ҳаётимизга замонавий тенденцияларнинг таъсири тобора ортиб бораётганлиги “тартибга солиш” институтини янада такомиллаштиришни тақозо этади. Эътибор берадиган бўлсак, сўнгги 6 йил давомида маъмурий тартиб-таомилларни амалга ошириш соҳасидаги муносабатларни ҳуқуқий тартибга солишда кескин ўзгаришлар рўй берди. 2017 йилда қабул қилинган “Маъмурий тартиб-таомиллар тўғрисида”ги Қонун айнан ушбу ислохотнинг бошланғич ҳуқуқий пойдевори бўлди. Ушбу Қонун маъмурий органларнинг манфаатдор шахсларга нисбатан маъмурий-ҳуқуқий фаолиятига, шу жумладан лицензия, рухсат бериш, рўйхатдан ўтказиш тартиб-таомилларига, давлат хизматларини кўрсатиш билан боғлиқ бошқа тартиб-таомилларга, шунингдек қонунчиликка мувофиқ бошқа маъмурий-ҳуқуқий фаолиятга нисбатан татбиқ этилади.

Мазкур маъмурий тартиб-таомиллар табиий ресурсдан фойдаланиш, жумладан, ўсимлик дунёси объектлари билан боғлиқ муносабатларга ҳам татбиқ этилади. Бунда тегишли давлат органи аниқ белгиланган тартибга асосан хизмат кўрсатади. Ҳар бир табиий ресурсларнинг ҳолатига таъсир этувчи табиий ва антропоген омилларнинг ҳисобини юритиш, турли соҳаларда ер, сув, ўсимлик ва ҳайвонот дунёси ва ер ости бойликларидан оқилона фойдаланишни таъминлашда табиий ресурслар кадастрини юритиш ҳам ушбу хизматнинг асосий йўналишларидан бири сифатида қарашимиз мумкин. Қисқа қилиб айтганда, табиий ресурсларнинг миқдор, сифат ва бошқа хил кўрсаткичларини, улардан фойдаланишнинг ҳажми, тартиб тамойилини ҳисобга олиб бориш учун давлат табиий ресурслар кадастрлари юритилади.

Ўзбекистон юридик энциклопедиясида кадастр тушунчасига табиий, хўжалик объекти ёки бошқа объект муайян турининг географик жойлашуви, ҳуқуқий мақоми, миқдор, сифат тавсифлари ва баҳоси тўғрисидаги янгилиниб туриладиган маълумотлар ва ҳужжатларнинг тизимлаштирилган тўплами, рўйхати, реестри, деб

таъриф берилган [1].

Ўзбек тилининг изоҳли луғатида “кадастр (фр. “katastichon” – варақ, рўйхат) – муайян объектлар ҳақидаги аниқ ва тартиблаштирилган ахборотлар мажмуи, рўйхати” [2] сифатида баён этилган бўлса, юридик луғатларда кадастр (французча “cadastre”) расмий орган ёхуд муассаса томонидан тузилган рўйхат, реестр маъносини англатади [3].

Айрим манбаларда эса, кадастр “муайян объектни мунтазам ёки даврий кузатиш натижасида қўлга киритилган тизимлаштирилган маълумотлар мажмуи” [4] сифатида тавсифланади.

Одатда кадастр деганда кўпчилик, ер кадастрини тушунади. Айниқса, табиий ресурслардан бири бўлмиш ердан фойдаланишда “кадастр ҳужжати бор” ёки “кадастри бўлмаса уй бузиларкан” деган жумлалар жамият аъзоларининг кундалик сўзлашувига айлангани ҳамда кадастр билан боғлиқ жараён амалиётда кенг оммага таниш бўлгани барчамизга маълум. Бундан хулоса қилса бўладикки, кадастр мазмуни ердан фойдаланишда асосий ўрин эгаллайди ва буни барча жамият аъзолари билади.

Ўсимлик дунёси объектларидан фойдаланишда ҳам кадастр тушунчаси худди шундай ўрин тутаяди. Зеро, “Давлат кадастрлари тўғрисида”ги Қонунда “Давлат кадастри ягона тизимнинг таркибий қисми ҳисобланади ҳамда у давлат кадастри юритиладиган табиий, ҳўжалик объекти ёки бошқа объект муайян турининг географик жойлашуви, ҳуқуқий мақоми, миқдор, сифат тавсифлари ва баҳоси тўғрисидаги янгиланиб туриладиган маълумотлар ва ҳужжатлар тизимидан иборат” бўлиши белгиланган [5].

Махсус илмий адабиётларда табиий ресурслар кадастрини юритишни амалга ошириш икки гуруҳга – табиий ресурслар кадастри ва табиатни муҳофаза қилиш кадастри бўйича тизимлаштириш таклифи илгари сурилади [6]. Бироқ, баъзи олимлар ушбу фикрга қўшилмайди. Уларнинг фикрича кадастрни юритиш соҳасидаги муносабатлар бевосита давлатнинг ҳамда уни органларининг фаолияти билан боғлиқ бўлиб, ташкилий муносабатлар ҳисобланади.

Бу муносабатларнинг ўзига хос хусусияти шундан иборатки, улар ҳуқуқий нормалар ёки давлатнинг ижроия бошқарув органларининг бошқарув фаолияти жараёнида қабул қилинадиган ноҳуқуқий ташкилий ҳужжатлар асосида амалга ошириладиган давлат регламентациясидан, яъни бўйсиндирувидан ташқарида вужудга кела олмайди. Жамиятнинг иқтисодий негизи томонидан тайёрланган ва давлат томонидан тузилган давлат ер кадастрини юритилишига оид муносабатлар бир вақтнинг ўзида ҳам ҳуқуқий, ҳам ҳуқуқдан ташқари амал қила олмайдиган фактик муносабатлар сифатида вужудга келиши мумкин [7].

Бевосита сўз юритилаётган табиий объектни ҳуқуқий тартибга солишга қаратилган Қонун бўлмиш – “Ўсимлик дунёсини муҳофаза қилиш ва ундан фойдаланиш тўғрисида”ги Қонуни алоҳида ўринни эгаллайди. Бу қонунда ўсимлик дунёси объектлари, ушбу объектлардан фойдаланиш турлари, муддатлари, нормативлари, фойдаланувчиларнинг ҳуқуқ ва мажбуриятлари, ўсимлик дунёси объектларидан фойдаланишни чеклаш, тўхтатиш ва ман этиш, ўсимлик дунёси объектларининг мониторинги, давлат кадастри каби масалалар тартибга солинган [8].

Ўсимлик дунёси объектларининг давлат кадастри табиий ресурслар кадастрининг таркибий қисми сифатида Вазирлар Маҳкамасининг 2018 йил 7 ноябрдаги 914-сон қарори билан тасдиқланган “Ўсимлик дунёси объектларининг давлат ҳисобини, улардан фойдаланиш ҳажмлари ҳисобини ва давлат кадастрини юритиш тартиби тўғрисида”ги низом билан тартибга солинади [9].

Эътиборлиси, 2000 йилда қабул қилиниб 2018 йилгача амалдаги низом номланиши “Ўсимлик дунёси объектларининг давлат кадастрини юритиш тартиби тўғрисида”ги низом деб номланган эди. Амалдаги низомда эса, давлат кадастрини юритиш билан биргаликда, ўсимлик дунёси объектларининг давлат ҳисобини, улардан фойдаланиш ҳажмлари ҳисобини юритиш масаласи ажратиб кўрсатилган.

Хўш ушбу ўзгаришга қандай зарурат пайдо бўлди?

Биринчи навбатда, Ўсимлик дунёси объектларини давлат томонидан ҳисобга олиш, улардан фойдаланиш ҳажмларини ҳисобга олиш ва давлат кадастри маълумотлари ўсимлик дунёси объектларини ҳамда улар ўсадиган муҳитни сақлаш, улардан фойдаланиш, қайта кўпайтириш ва тиклаш тадбирларини режалаштириш учун асос ҳисобланади. Шу нутаи назардан унинг зарурати келиб чиқади. Ушбу низомда асосий тушунчаларга алоҳида эътибор берилганлиги билан ҳам муҳим аҳамият касб этади. Хусусан, ўсимлик дунёси объектларининг давлат кадастри ўсимлик дунёси объектлари ва улардан фойдаланиш ҳажмларини давлат томонидан ҳисобга олиш маълумотларига асосланган, уларнинг географик тарқалиши, турлари таркиби, сони, бошқа сифат ва сон тавсифлари, ўсиш муҳити, улардан хўжаликда фойдаланиш ва иқтисодий баҳолаш тўғрисидаги маълумотларни ўз ичига олган мунтазам янгиланадиган маълумотлар тизими эканлиги белгиланган. Унинг объекти Ўзбекистон Республикаси ҳудудида ўсадиган ёввойи ҳолда ўсувчи ўсимликлар турлари, шунингдек, давлат томонидан ҳисобга олинадиган табиий яйловлар ва пичанзорлар ўсимликлари ҳисобланади.

Ўсимлик дунёси объектларини, уларнинг сон ва сифат ҳолатини, хўжаликда фойдаланиш ҳажмларини аниқлаш; уларни иқтисодий баҳолаш, тегишли субъектларга ўсимлик дунёси объектларининг ҳолати ва улар ўсадиган муҳит тўғрисида ишончли маълумотлар тақдим этиш, ўсимлик дунёси объектларини сақлаш, улардан оқилона, барқарор фойдаланиш, ҳимоя қилиш, қайта кўпайтириш ва тиклаш талабларига риоя этилишини таъминлаш ўсимлик дунёси объектларининг давлат кадастри мақсадлари бўлиб ҳисобланади.

Ўзбекистон Республикаси Экология ва атроф-муҳитни муҳофаза қилиш давлат қўмитаси ўсимлик дунёси объектларининг давлат кадастрини Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси билан биргаликда юритади. Фанлар академияси ўсимлик дунёси объектларининг давлат кадастри юритилишини илмий жиҳатдан таъминлайди.

Нима сабабдан, ўсимлик дунёсини муҳофаза қилиш ва ундан фойдаланишнинг бир йўналиши бўлмиш кадастр масаласига алоҳида эътибор берилди? Буни қонуннинг ўзида икки ёки уч модда орқали ифодалаш билан масалани ечиш мумкин эмасмиди?

Ҳар қандай норматив-ҳуқуқий ҳужжат у ёки бу муносабат ривожланиши натижасида вужудга келадиган эҳтиёждан келиб чиқади. Бу эҳтиёж ушбу муносабатлардаги муаммоли масалалар ва низоли вазиятлар пайдо бўлиши билан боғлиқ. Фикримизни қуйидаги ҳолатлар билан изоҳлаймиз.

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг “1992 йилда Рио-де-Жанейрода имзоланган Биологик хилма-хиллик тўғрисидаги конвенцияга Ўзбекистон Республикасининг қўшилиши тўғрисида” 1995 йил 6 майдаги қарорини [10] ижро этиш муҳимдир. Шунингдек, биологик хилма-хилликни сақлаш ва ундан барқарор фойдаланишни таъминлаш, муҳофаза қилинадиган табиий ҳудудларни ривожлантириш ва кенгайтириш, табиий экологик тизимларнинг таназзулга учраши суръатларини пасайтириш, ҳайвонлар ва ўсимликларнинг камёб ва йўқолиб бораётган турларини қайта тиклаш, биохилма-хилликни сақлаб қолиш соҳасидаги халқаро муносабатларни ривожлантиришга қаратилган комплекс чора-тадбирларни амалга ошириш мақсадида Вазирлар Маҳкамасининг “2019-2028 йиллар даврида Ўзбекистон Республикасида биологик хилма-хилликни сақлаш стратегиясини тасдиқлаш тўғрисида”ги қарори қабул қилинди [11].

Мазкур ҳужжатда ўсимлик дунёсини муҳофаза қилиш ва ундан фойдаланишга оид хавф-хатарлар ва муаммолар келтирилди. Бунда ўсимлик дунёси объектларини сақланиб қолишига тўсқинлик қилаётган асосий муаммолардан бири – атроф табиий муҳит, жумладан, ўсимлик дунёси объектлари давлат кадастри ва мониторинги етарлича амалга оширилмаслиги ҳисобланди.

Юқоридаги муаммоларни ҳал этиш ва ўсимлик дунёси объектларини сақлаб

қолиниши ҳамда ундан барқарор фойдаланишни таъминлаш мақсадида қуйидаги муҳим чора-тадбирлар амалга ошириши илгари сурилди:

биринчидан, замонавий геоахборот технологиялари асосида ўсимлик дунёси объектларининг давлат мониторинги ва давлат кадастри ягона ахборот маълумотлар базасини яратиш;

иккинчидан, ўсимлик дунёсини муҳофаза қилиш ва ундан фойдаланиш соҳасида норматив-ҳуқуқий базани такомиллаштириш, бунда, ўсимлик дунёси объектлари давлат кадастри ва мониторингини юритишнинг институционал ва қонунчилик асосларини такомиллаштириш;

учинчидан, ўсимлик дунёси объектлари давлат кадастрини юритиш ва мониторинг олиб боришни такомиллаштириш мақсадида биологик хилма-хиллик компонентлари мониторингининг ягона тизимини ишлаб чиқиш, тасдиқлаш ва жорий этиш, биологик хилма-хиллик мониторинги усуллари ва объектларини бирхиллаштириш, биологик хилма-хиллик мониторинги маълумотлар базасини ривожлантириш ва такомиллаштириш зарур.

тўртинчидан, ушбу соҳада сиёсатни шакллантириш ва комплекс қарорлар қабул қилиш учун зарур бўлган биологик хилма-хилликнинг ҳолати ва аҳамияти тўғрисидаги замонавий илмий ахборотни такомиллаштириш;

бешинчи, ўсимлик дунёси давлат кадастрини юритиш, яйловларнинг таназзули ва чўлланиш жараёнларининг олдини олиш юзасидан тадбирларни ишлаб чиқиш учун табиий яйловлар ва пичанзорларда ўсадиган ўсимликларни даврий биоботаник текширишдан ўтказиш белгиланди.

Шу нуқтаи назардан амалдаги “Ўсимлик дунёси объектларининг давлат ҳисобини, улардан фойдаланиш ҳажмлари ҳисобини ва давлат кадастрини юритиш тартиби тўғрисида”ги низомнинг айрим жиҳатларига тўхталиб ўтсак.

Ушбу низомда ўсимлик дунёси объектларни кадастрини мақсади жуда кенг қамраб олинган бўлиб, амалдаги “Ўсимлик дунёсини муҳофаза қилиш ва ундан фойдаланиш тўғрисида”ги Қонун мақсадидан кўра кўпроқ муносабатларни қамраб олгандек. Масалан, Низомнинг иккинчи бандида **“биологик хилма-хиллик — жами ўсимлик дунёси (ҳайвонлар, ўсимликлар, микроорганизмлар) турларининг хилма-хиллиги бўлиб, тур доирасидаги, экотизимлар турлари ва ранг-баранглиги ўртасидаги хилма-хилликни ўз ичига олади”** дея таъриф берилган.

Шу билан бир қаторда объект масаласида ҳам чалкашлик мавжуд. Масалан, қонунда **“ёввойи ҳолда ўсувчи ўсимликлар — маданийлаштирилмаган дарахтлар, буталар, ўтсимонлар, қирққулоқсимонлар, йўсинсимонлар, сувўтлар, лишайниклар ва замбуруғлар”** ҳақида сўз кетган. Низомда эса **“ёввойи ҳолда ўсувчи ўсимликлар — маданийлаштириб бўлмайдиган дарахтлар, буталар ва ўтсимон ўсимликлар, қирққулоқсимонлар, йўсинсимонлар, сувўтлар, лишайниклар ва замбуруғлар”** хусусида гап кетади. Хулоса шуки, **“маданийлаштирилмаган”** ва **“маданийлаштириб бўлмайдиган”** тушунчалар ва уларнинг мазмуни турлича эканлигини инобатга олган ҳолда, нормалар бир-бирига номувофиқ.

Бундан ташқари амалдаги қонунимизда янги институт пайдо бўлди. Бу ҳам бўлса, сунъий яратилган шароитларда етиштириладиган барча турдаги ёввойи ўсимликлар мажмуи мазкур қонун объектига айланди. Бироқ, низомда **“ўсимлик дунёсининг давлат кадастри объекти — Ўзбекистон Республикаси ҳудудида ўсадиган ёввойи ҳолда ўсувчи ўсимликлар турлари, шунингдек, давлат томонидан ҳисобга олинадиган табиий яйловлар ва пичанзорлар ўсимликлари”** деб белгиланган. Демак сунъий яратилган шароитларда етиштириладиган ёввойи ўсимликларининг давлат кадастри юритилмайди деган фикр келади. Бунда эса бир қанча ўсимлик объектлари турлари, кўпайиш ёки камайиш ҳажмини аниқлаш имкони бўлмади ва улардан фойдаланиш ҳолати назоратсиз қолади дегани.

Натижада ўсимлик дунёси объектларидан фойдаланувчи субъектлар ва маъмурий ташкилот ўртасида низоларни вужудга келишига, бу эса суд тартибида

юритиладиган ишларнинг ҳажм жиҳатдан кўпайишига олиб келади.

Таъкидлаш лозимки, бугунги кунда мамлакатимизда ўсимлик дунёси объектларининг давлат кадастри тизими ва ўсимлик дунёси объектларининг давлат кадастри маълумотларини яратиш, юритиш ва қўллаш бўйича ижтимоий муносабатларни тартибга солувчи қонунчилик тўлиқ шакллантирилмаган. Ўзбекистон Республикасининг “Ўсимлик дунёсини муҳофаза қилиш ва ундан фойдаланиш тўғрисида”ги қонуни ушбу вазифаларини амалга ошириш билан боғлиқ вужудга келадиган умумий, энг муҳим ижтимоий муносабатларни тартибга солади. Аммо ушбу қонунни амалга ошириш ўсимлик дунёси объектларининг давлат кадастрини юритиш тартибини таъминловчи мукамал қонун ости ҳуқуқий ҳужжатларини ишлаб чиқишни талаб этади. Бундан ташқари, ўсимлик дунёси объектларининг давлат кадастрини юритувчи давлат органларининг ҳуқуқий мақоми ва ваколатларини белгилаш ҳал этилишини кутаётган муаммолар сирасига киради.

Иқтибослар/Сноски/References:

1. Ўзбекистон юридик энциклопедияси / Нашр учун масъул Р.А.Муҳитдинов ва бошқ.; масъул муҳаррир Н.Тойчиев. – Тошкент: Адолат, 2010. – Б. 236.
2. Ўзбек тилининг изоҳли луғати. / А.Мадвалиев таҳрири остида. 2-жилд. – Тошкент: “Ўзбекистон миллий энциклопедияси” Давлат илмий нашриёти, 2006. – Б. 291.
3. Большая юридическая энциклопедия. – М.: Эксмо, 2008. – С. 241.
4. Словарь иностранных слов. – М., 2009. – С. 210.
5. Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси, 19.04.2018 й., 03/18/476/1087-сон, 25.07.2018 й., 03/18/487/1569-сон; 21.03.2019 й., 03/19/531/2799-сон
6. Р.С. Ташбаева Правовое регулирование ведения природных кадастров РУз. Авт.дисс.на соис.уч.степ.к.ю.н. – Тошкент, 2009, 9-б.
7. О.Турсунов Давлат ер кадастри тушунчасига доир мулоҳазалар // ТДЮИ Ахборотномаси. – Тошкент, 2009. – №3. – Б. 85-87.
8. Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами, 2016 й., 38-сон, 440-модда; 2017 й., 37-сон, 978-модда
9. Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси, 07.11.2018 й., 09/18/914/2164-сон
10. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Ахборотномаси, 1995 й., 6-сон, 130-модда
11. Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси, 13.06.2019 й., 09/19/484/3281-сон